

Anamorfosen

(Verhalen)

Colofon

ISBN: 978 90 8954 632 6

1e druk 2014

© 2014, Cees van den Hof

Exemplaren zijn te bestellen via de boekhandel
of rechtstreeks bij de uitgeverij:

Uitgeverij Elikser

Ossekop 4

8911 LE Leeuwarden

www.elikser.nl

Schilderij omslag: Cees van den Hof (fragment)

Foto: René Spijkerman

Vormgeving omslag en binnenwerk: Evelien Veenstra

Niet alle overeenkomsten met bestaande personen,
gebeurtenissen of plaatsen berusten op willekeurigheid of toeval.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op wat voor wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur en de uitgeverij.

This book may not be reproduced by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from the author and the publisher.

Anamorfosen

(Verhalen)

Cees van den Hof

Inhoud

Verhoging van het arbeidsrendement	7
De leedaanzegger	11
Een geval van bedrijfsspionage	16
Anti-doping	24
Metamorfose	34
Meester Masscheroens pleidooi	39
De wijkverpleegster	50
De zwaarte van gewichtloosheid	59
Rechtmatige aanspraak	66
Goena goena	71
De gave van de postbesteller	76
Grensconflict	83
Geheimspraak op het smalle pad	89
Een witte Kerst	94
De tol van de roem	112
Voorlaatste overtocht	117
Ombra mai fu	123
Een schitterende carrière	128
De wet op de weerkorpsen	133
In het land van de kafirs	140
Mooie woorden vervliegen	148
Openbaring	155
Een laatste kraak	160
Kost en inwoning	166
De kast van de bovenmeester	171
Een echte Heubach	176
De Lorelei van de zandgrond	181
Volop kleine mannen	194
Bodemvondst	199
Een engelenplaag	206
De voorspraak	212
Anamorfosen	223
Verantwoording	251

VERHOGING VAN HET ARBEIDSRENDEMENT

De oude ploeg

De arbeid die ze verrichten, is niet ingewikkeld. Op de deur van hun werkruimte staat deftig EMBALLAGEAFDELING, maar het komt gewoon op inpakken neer. Dingetjes in dozen stoppen. Toen dit zo een keer werd gezegd, hebben ze er erg om moeten giechelen. Humor van vrouwen onder elkaar. Niet dat het nou zo bijzonder grappig is, maar ze lachen vaak samen om het lachen zelf. De aanleiding hoeft beslist geen dijenkletser te zijn. Toen een van hen (ten tijde van de huiselijke terreur als gevolg van een kampioenschap voetbal voor landenteams) bijvoorbeeld vertelde dat volgens haar man de spelers van het Zweedse elftal allemaal een naam droegen, die op ström eindigde (Starkström, Wisselström, Spitsström, Zwakström of Grönström), waren ze voor elkaar bijnamen met het woord doos (ouwe doos, droge doos, suffe doos, lege doos, dooie doos enzovoort) gaan bedenken. De Zweedse namen waren misschien nog wel leuk en die met de dozen natuurlijk niet, maar zoiets komt voort uit de behoefte aan afleiding tussen de arbeidsvitaminen door. Want het werk is in feite geestdodend. Je kunt er zelfs overspannen van raken. Niemand zal dat trouwens serieus nemen, dus je moet daar maar niet te veel over nadenken.

Allemaal hebben ze van het leven op hun sodemieter gehad. De een wat meer dan de ander en daarbij heeft de leeftijd niet altijd een eerlijke rol van betekenis gespeeld. Ooit koesterden ze bepaalde verwachtingen en misschien hebben ze die stiekem niet helemaal opgegeven, al noemen ze zulke illusies stoer jongemeisjes-fantasieën, wanneer ze er soms nog eens over spreken. Die dromen zijn natuurlijk nooit

te verwezenlijken geweest, dat weten ze maar al te goed. Daarom kun je er de spot mee drijven, zolang het maar niet te persoonlijk wordt. Net als met die bijnamen indertijd. Niemand is wat voor doos dan ook blijven heten. Ze hebben zich neergelegd bij hun bestaan als echtgenote, moeder en huishoudster. Noodgedwongen tevredenheid en och, ook de zekerheid van sleur is niet geheel zonder waarde. Nochtans is het zo nu en dan prettig je in te beelden dat een deur voor je wordt opengehouden, je voorrang krijgt aangeboden bij de kassa van een supermarkt of desnoods dat werklieden achter je rug met schrill gefluit hun waardering tot uiting brengen. Niet dit fluiten is aangenaam, maar van het hooghartig negeren valt zeker te genieten. Onder elkaar kunnen ze die schijn voor de grap best ophouden. Een recente tegenslag van de een is de anderen ook wel eens overkomen; in elk geval kunnen ze er dankzij een soortgelijke ervaring begrip voor tonen en doen dit meestal ook.

Op zekere dag is er van hogerhand een wijziging in hun opstelling op de werkvloer doorgevoerd. Opeens moeten ze, min of meer in een cirkel, aan een grote ovale tafel zitten. Rechts van hen staat nu een krat met dingetjes, vóór hen op het tafelblad de lege doosjes en links de kist waar het verpakte product in dient te worden gedeponneerd. Men mocht de kratten van plaats verwisselen als dit prettiger zou werken, in verband met linkshandigheid bijvoorbeeld. Eigen initiatief wordt door de bedrijfsleiding op hoge prijs gesteld. Hoewel ze al lang samen in dezelfde ruimte hebben vertoefd, zien ze elkaar nu voor het eerst voortdurend in het gezicht. Deze omstandigheid roept een zonderling gevoel van verlegenheid op. Niet zozeer het feit dat ze de ander recht aan moeten kijken, maar eerder dat die deze blik ommegaand retourneert. Merkwaardig is daarbij het vage besef van schuld, terwijl er

niets te verbergen is. En weggijken, zelfs zonder nadenken of bedoeling, kan zomaar tot een misverstand leiden. Na verloop van tijd went het echter; de nieuwe positionering wordt altemet zelfs als een verbetering beschouwd. Het meezingen met de radio, als een gekend liedje ten gehore wordt gebracht, komt nu qua harmonie ook beter uit de verf.

Soms krijgen ze het idee dat collegaatjes bijna echte vriendinnen zijn geworden. Wat zo'n op het oog onbeduidende verandering, waar ze zelf slechts bij toeval zouden zijn opgekomen, al niet teweeg kan brengen.

De deskundige die de bedrijfsleiding van advies over de verbetering van het arbeidsrendement diende, hebben ze nooit te zien gekregen. Laat staan gesproken. De man heeft zielkunde gestudeerd en deze beschouwelijke verworvenheid geheel in dienst weten te stellen van de eigen en anderen kapitaalvermeerdering. De verwezenlijking van deze overzichtelijke doelstelling onderbouwde hij met imposant vakjargon. Ook voegde hij nog enkele levenswijze citaten toe om de prikkeling van de drijfveren die tot de gewenste productieverhoging moesten leiden van een door de beschaving gerechtvaardigde verklaring te voorzien. 'Beauty is in the eye of the beholder' (hij gaf daar Shakespeare de schuld van) en 'Hell hath no fury like a woman scorned' (William Congreve).

De vrouwen zouden een eventuele toelichting van zijn kant weinig verhelderend hebben gevonden.

De nieuwelingen

Niemand heeft hun komst aangekondigd. De vrouwen wisten niet eens dat er een vacature voor de afdeling had be-

staan. Zelfs twee nog wel. De nieuwelingen blijken hun baan namelijk te delen. Om beurten verschijnen ze 's ochtends of 's middags. Hoewel de ene blond en de ander donkerharig is, hebben ze veel van elkaar weg. Niet zozeer fysiek, maar in hun manier van doen, de keuze van hun kleding – waar ze klaarblijkelijk een smak geld aan kunnen spenderen – en de verfijnde wijze van opmaken die hun schoonheid haast volmaakt natuurlijk doet lijken. Ze zijn daarenboven ook nog eens jaloersmakend jong.

Vriendelijk en altijd beleefd bewaren ze een zekere afstand. Aanvankelijk kon dit nog worden geweten aan de periode van gewenning. Deze vergt begrijpelijkerwijs wat meer tijd wegens de deeltijdfunctie. Maar spoedig is gebleken dat ze geen prijs stellen op een te vertrouwelijke omgang. Ze blijven twee ongenaakbare paradijsvogels tussen tien mussen en dempen met hun aanwezigheid het gekwetter.

Opvallend is het tempo waarmee ze het werk verrichten. Niemand kan vooralsnog aan die snelheid tippen en het is de vraag wie van de twee, in het onwaarschijnlijke geval van een wedkamp, aan het langste eind zou trekken. Dit is werkelijk onvoorspelbaar. Toch moet de rapheid van deze schoonheidskoninginnen kunnen worden overtroffen. Zeker met de inzet van een jarenlange ervaring.

DE LEEDAANZEGGER

Voor het eerst nam hij de rimpeltjes in de vergrotende scheerspiegel waar. Het waren lijntjes, fijn als de draden van een spinnenweb, die van zijn ooghoeken opwaarts naar zijn slapen bogen en wel in zijn huid geëtsd leken. Hij veegde het vlokkig schuim van zijn kaken en besteedde er verder geen aandacht aan.

Statig ging hij langs de deuren in zijn lange, geklede jas met zilveren tressen, de hoge zijden cilinderhoed als de schoorsteenpijp van een oceaanstomer recht op zijn hoofd. Zijn kloppende deur was beslist en knokkelhard, als van de Dood zelf. De aanzegging sprak hij duidelijk verstaanbaar en zonder één hapering uit. Hij keek de nabestaanden daarbij recht in de ogen, alsof hij hen medeverantwoordelijk hield voor het verscheiden dat hij te melden had. Welke gevoelens door de droeve kennisgeving ook teweeg werden gebracht, de ontvanger kon onder de strenge blik nauwelijks anders dan de ogen deemoedig neerslaan en niet zelden gebeurde het dat men enkele schreden terugweek. De aanspreker bedwong zo elke spontane uiting van verdriet, misbaar, of misschien in soms voorkomende gevallen zelfs een nauw onderdrukte, ongepaste vreugde. Hij meende veel waardering te ontvangen voor deze gave om de mensen te behoeden voor onbeheerst gedrag op het moment van hun begrijpelijke, tijdelijke wilsonbekwaamheid. Men moest het verlies, naar zijn vaste overtuiging, met waardigheid dragen, zeker op het moment van de eerste kennisname, als men ten gevolge van de schok kwetsbaar was. De zeldzame keer dat iemand ongevoelig bleek voor zijn stille, doch dwingende regie, werd door hem welhaast als een tegen zijn persoon gericht affront ervaren. Tot zijn ergernis zag hij op televisie

steeds vaker mensen die hun emoties niet de baas waren; ze lieten die weliswaar niet onbeheerst de vrije loop, maar trachtten ze voor het oog van de camera opzichtig te bedwingen en legden daarbij soms even een hand tegen de lens om vervolgens hun verhaal, dat in hun visie kennelijk aan dramatische kracht won door deze publiekelijk tentoongespreide gevoeligheid, te hervatten, want van de kortstondige en mogelijk massale aandacht lieten ze zich natuurlijk niet beroven.

Enkele dagen na de ontdekking van de lachrimpels constateerde hij dat zijn mondhoeken de neiging vertoonden opwaarts te krullen. Had zijn gezicht altijd een stemmige ernst uitgestraald, nu viel er duidelijk een uitdrukking van lichte geamuseerdheid waar te nemen, die zich slechts met moeite weer in de vereiste plooi liet dwingen. Dit kostte hem bijwijken zoveel concentratie dat hij van de weeromstuit zijn aanzegging begon te verhaspelen. De mensen staarden hem aan en het gebeurde zelfs eenmaal dat iemand met een troostend gebaar zijn arm aanraakte in de kennelijke veronderstelling dat het overbrengen van het overlijdensbericht hem te zeer aangreep. Maar nooit had hij ook maar één enkele emotie gevoeld. Geen mededogen, nieuwsgierigheid of begrip. Hij rekende het integendeel tot zijn taak de droevige aanzegging zo zakelijk mogelijk te doen. Elke vorm van empathie zou dit bemoeilijken en het verdriet van de nabestaanden node-loos verhevig. Nu gebeurde dit toch op ongepaste wijze en geheel buiten zijn wil om, puur door een merkwaardige herschikking van zijn gelaatstrekken.

En het werd steeds erger. Er was inmiddels een onverwoestbare grijns op zijn gezicht verschenen en zijn ogen, die hij aanvankelijk nog wel met veel moeite wijd open wist te sperren, alsof hij zich moest inspannen wakker te blijven,

waren nu tot onwrikbare, smalle spleetjes toegeknepen als bij uitbundige binnenpret. Zijn voeten zwenkten bij elke stap zijwaarts uit, waardoor zijn loop nogal schommelend was geworden en hij licht motorisch gestoord of – erger nog – beschonken leek. Met de nodige inspanning had hij nog een tijdje zijn voeten bij het neerzetten kruislings voor elkaar kunnen plaatsen, maar dit veroorzaakte een kokette draaiing in zijn heupen en hij betrad de tuinpaden dan als een mannequin de catwalk. Dit ging zo niet langer. De mensen beschuldigden hem ervan dat hij de gek met ze kwam steken en deden hun beklag bij zijn opdrachtgevers. Hij was gedwongen naar ander werk uit te zien.

Dat viel niet mee. Bij de sollicitatiegesprekken werkte het veranderde uiterlijk behoorlijk in zijn nadeel. Eén potentiële patroon wees hem zelfs zonder omhaal de deur omdat hij, zoals hij boos verklaarde, in zijn eigen toko niet wenste te worden uitgelachen. Bij het centrum voor werk en inkomen dacht men aan herscholing. Hoewel gedurende zijn arbeidsverleden de omgang met mensen een prominente plaats had ingenomen, werd thans geopperd dat hij het best tot zijn recht zou komen in een functie waar dit contact met anderen tot een minimum beperkt bleef. Ergens in een kelder achter een zware archiefdeur, of op een zolderruimte die slechts bereikbaar was via een steile wenteltrap. Uiteindelijk vond hij op eigen kracht een vacature, waarbij juist de voeling met het publiek een vereiste bleek.

Het bescheiden variététheater CHEZ MADAME zocht een komiek. De helft van een aldaar optredend duo was onverwacht overleden en al snel bleek de overgebleven grappenmaker te weinig talent voor een solocarrière te bezitten. Bovendien was het hele repertoire – dat overigens een aardige antiquarische waarde vertegenwoordigde – voor een

koppel geschreven. De rolverdeling lag in elke schets gelijk: er was een leider en een lijder. De overlevende komiek deelde de lakens uit (die de vorm konden hebben van een emmer water, rubberen hamer of slagroomtaart) en de voormalige aanspreker incasseerde. Des te harder hij op zijn falie kreeg, des te geestdriftiger reageerde het publiek. En zijn nieuwe compagnon spaarde de kluchtige roede niet. Het duurde even voordat het tot hem doordrong dat deze de rol van domme August bijna vijftientig jaar binnen het vorige samenwerkingsverband had vertolkt. Dit besef verschaftte hem enig begrip voor de vaak nodeloze, wraakzuchtige kracht waarmee de ander hem te na kwam. Hij onderging het allemaal zonder woord van protest en oogste hier de waardering van zijn nieuwe collega's mee.

De twee dames die bij toerbeurt verantwoordelijk waren voor een slordig uitgevoerde striptease, begonnen hem te beïnvloeden. De bejaarde goochelaar (met de eerste verschijnselen van de ziekte van Parkinson) noemde hem 'mijn goede vriend' en haalde schertsend steeds weer dezelfde rijksdaalder uit zijn oor. De musici, een trio dat bestond uit een pianist, drummer en bassist, die al zolang samen speelden dat ze nauwelijks nog woorden met elkaar wisselden, nodigden hem aan hun kaarttafeltje, waar ze zwijgend de stille uren met een waaivormige reeks speelkaarten in de vuist uitzaten. Met een vierde man erbij zouden ze kunnen klaverjassen. Daar eerder aan geen enkele artiest deze eer te beurt was gevallen, ontroerde de invitatie hem. Hij zag zich echter, onder het uiten van gemeende spijtbetuigingen, genoodzaakt te weigeren, omdat het kaartspel voor hem altijd volstrekt ondoorgronde-lijk was gebleven. De spelvreugde zou door zijn onhandigheid slechts worden bedorven, betoogde hij en dit argument werd als een onbaatzuchtig offer met respect aanvaard.

De dames die als freelance gastvrouwen optraden door zich wervend en zwaar geparfumeerd onder het mannelijk deel van het publiek te begeven, vonden hem een aandoenlijke Quasimodo en knepen vaak bemoedigend even in zijn wang. Een enkeling zinspeelde zelfs grootmoedig op de gratis mogelijkheid van verdergaande, opwekkende handen spandiensten. Tenslotte ontving zijn compagnon een schrobbering van de bedrijfsleider, tevens conferencier van dienst, aangaande de te hardhandige invulling van zijn rol. De man bood hem met tranen van oprechte spijt in de ogen zijn verontschuldiging en biechtte de redenen van dit gedrag op. Deze waren, hoewel wat talrijker dan gedacht, door de ex-leedaanzegger *grosso modo* dus reeds vermoed en hij wuifde de excuses grootmoedig weg. Eendrachtig en opgelucht plengden ze nog enkele tranen om hun tot dusver zozeer tegengevallen levens.

Dat hij het tijdens hun optreden wat minder hard te verduren kreeg, bleek geen noemenswaardig negatief effect op het succes te hebben. Zodra hij op zijn merkwaardig waggelende wijze het podium betrad, brak een gelach uit dat in de loop van de inmiddels met mededogen toegebrachte vernederingen soms tot bijna homerische omvang aanzwol.

Steeds vaker kon hij in het halfduister van de zaal afzonderlijke individuen onderscheiden. En steeds vaker ook zag hij achter de maskers van hun uitzinnige vrolijkheid het verdriet om hun misfortuin.

EEN GEVAL VAN BEDRIJFSSPIONAGE

De hele dag was grijs geweest door een nevel die net geen regen had willen worden. Dekloek zat in de portiersloge van Laagerstad Papierfabriek en vulde de laatste weekstaten in. Hij deed dit uiterst zorgvuldig met een welhaast kalligrafisch handschrift. Een van zijn schoenen had hij uitgetrokken en met de wollen zool van zijn voet wreef hij langs zijn scheenbeen. Al geruime tijd ondervond hij daar hinder van een jeukend plekje. De warmte in de kleine loge leek dit ongemak te verhevigen. Het was tot dan toe een rustige dienst geweest. Alleen wat aanloop van gastarbeiders die een aspirientje beliefden. Daar waren ze gek op. Regelmatig verscheen er zo'n besnord hoofd onder een gebreid mutsje voor het hoge loket, als een kleuter voor de toonbank van een snoepwinkel. Hij week altijd even terug voor de knoflookgeur waarop het gebedel onveranderlijk werd aangevoerd.

Ongeveer een kwartier voor de aflossing door collega Gozenvrind belde de directiesecretaris Paardenpennick met het verzoek zich na afloop van de dienst op de kamer van mijnheer Laagerstad te vervoegen. Nadenkend legde hij de hoorn op de haak. De directiesecretaris kon behendig een vraag halverwege omvormen tot een mededeling met de strekking van een bevel. Hij vroeg zich af wat Laagerstad – president-directeur en kleinzoon van de legendarische stichter en naamgever van het bedrijf – van hem kon verlangen. Dat hij niets zinnigs kon bedenken, verontrustte hem. Er viel geen jubileum te vieren, noch kon hij zich een reden voor ontslag voorstellen. Nu waren dit natuurlijk ook geen zaken waar Laagerstad zich in de voorbereiding mee bezighield. Hij reikte slechts de bloemen en het horloge met inscriptie aan de feestelijk voorgeleide werknemer uit, het afbreken

van een arbeidsovereenkomst liet hij aan de personeelschef over, die daar trouwens in feite te zachtvaardig voor was.

Toen Gozenvrind binnenkwam, kon Dekloek nauwelijks wachten tot deze zich van de klamme bromfietskleding had ontdaan. Zijn collega hoorde de mededeling over Paardenpennicks opdracht echter ongeroerd aan. Onderwijl strekte hij zijn handen uit naar het petroleumkacheltje. Met toenemende daadkracht begon hij ze langs elkaar te wrijven, alsof hij een tweede vuur wilde gaan ontsteken. Zijn al vaak uitgesproken stellingname luidde dat alles wat van boven kwam op regen leek: vervelend wanneer je er niet op gekleed was, maar met de zekerheid dat het vanzelf ook weer op zou houden. Als dat onverhoopt niet gebeurde en je had verzuimd een ark te bouwen, bleken al de zorgelijke bespiegelingen overbodig aangewende energie. Gozenvrind was een ongelovige aanhanger van de predestinatieleer of, zoals hij zelf meende: een zwartkijker die om deze reden louter meevallers op zijn pad trof. Zijn belangstelling beperkte zich nu tot de dienstoverdracht. Er waren geen bijzonderheden, meldde Dekloek gedwee, behalve dat er monteurs werden verwacht voor een defecte langzeefmachine in hal 2; die hadden er eigenlijk al moeten zijn. Gozenvrind zei dat hij maar moest gaan. Hoge heren kon je beter niet laten wachten, meesmulde hij. Er was tenslotte verschil tussen motregen en noodweer.

De natriumlampen wierpen ovale, nog bleke plassen geel licht op de natte betonplaten. Met opgeslagen kraag stapte hij voort tussen de zojuist droog getrokken bandensporen van een vorkheftruck. Het kantoorgebouw betrad hij aan de achterzijde. Door de lange gang liep hij naar de vestibule. De receptioniste achter de ontvangstbalie zag hem naderen en begon te glimlachen. Ze was een hartelijke meid,

altijd tot een praatje bereid. In de tijd dat zijn zoon hier nog werkte, had hij wel eens gedacht dat het wat zou kunnen worden tussen die twee. Dit kwam vooral door haar spontane verhalen over Dekloek junior. Ze vond hem duidelijk een leuke vent, grappig bovendien. Nog maar net in dienst was hij met een traditionele ontgroeningsopdracht op pad gestuurd. Na twee dagen ongeoorloofde absentie had hij een versleten ordner op het bureau van zijn chef gedeponeerd. Zoek Geraakte Rekeningen stond op het rugetiket. De map bevatte met de hand geschreven, vergeelde facturen uit de beginjaren van het bedrijf. Niemand begreep waar hij die vandaan had gehaald. Hij gaf er nooit uitsluitsel over, ook niet tegenover zijn eigen vader. Dan is de grap er immers af, meende hij. Nou, die jongen zit hier niet lang denk ik, had de receptioniste met spijt in haar stem gezegd. Ze had gelijk gekregen. Alvorens het jaar was verstreken, vertrok hij met een aanzienlijke positieverbetering en salarisverhoging in het vooruitzicht naar de concurrent, de firma Hoedjevan. Zijn vader had deze overstap, ondanks zijn begrip voor de carrièresprong, altijd een beetje als verraad gevoeld.

Hij stak verontschuldigend zijn hand naar haar op en stapte de lift binnen. Op de bovenste verdieping heerste de stilte van hoogpolig tapijt op de vloer en gewijde kunst aan de wanden. Een kostbare tekening van Claes Berchem en enkele reliëfs van Jan Schoonhoven bijvoorbeeld. In de stellige overtuiging een ‘ja’ te hebben gehoord nadat hij op de deur van de directeur had geklopt, trad hij diens kamer binnen. Laagerstad zat achter zijn massieve bureau en duwde met gekromde wijsvinger een dinky toy over de glanzende ruimte van het bijna geheel lege blad. Met getuite lippen maakte hij daarbij een tuffend geluidje. De bezigheid scheen zijn volledige aandacht op te eisen. Pas toen de portier, die met zijn

pet in de hand deze verrichting een poosje ongemakkelijk stond aan te zien, bedeesd kuchte, keek hij op. Terwijl hij het speeltuig nog een laatste zetje gaf en daarna ongehaast in zijn zak stak, knikte hij Dekloek toe en beduidde hem in een van de lage fauteuils plaats te nemen. Hij hoopte dat hij nog even kon worden verontschuldigd, want er had zich een kwestie aangediend, die dringend een paar minuten zijn aandacht behoeftte. Uit zijn binnenzak haalde hij een tot uiterst klein formaat opgevouwen vel papier dat hij met beide handen glad streek. Hij schoof de bril met het zwarte montuur omhoog tot bovenop zijn voorhoofd en begon zacht neuriënd te lezen. Met zijn wijsvinger volgde hij de regels.

Beklemd zat Dekloek in de stoel. Het was warm in de kamer. Hij had zijn overjas op de gang uit moeten trekken; dit verzuim nu ter plekke herstellen leek hem onfatsoenlijk. Het uitgebroken zweet prikte en wekte zijn bange vermoeden dat hij een geur begon te verspreiden. Onverstandig zo hoog op de apenrots. Hij concentreerde zich op de president-directeur. Staalgrijs onbeweeglijk haar, eerder een helm met vederbos dan kapsel, de bijna karikaturale kleding van een liberale senator, de manier van spreken, de klassieke gelaatstrekken, uit dat alles sprak de historische endogamie van een kapitaalkrachtige klasse, die deze bevoorrechte bo-reling langs de geijkte paden tot op deze positie en in dit driedelig maatkostuum had geleid. Een predestinatie waaraan slechts met grote wilskracht of door goddelijke correctie aan te ontkomen zou zijn geweest. Hij vroeg zich af of deze onontkoombaarheid de man wel eens had benauwd, maar houding en voorkomen leken het afdoende bewijs dat iedere vorm van twijfel hieromtrent hem vreemd was. Als een poppenspeler trok hij buiten beeld aan de touwtjes. Een vouw-been van vergeeld ivoor en een telefoon, daaruit bestond het

enig zichtbare gereedschap. 's Avonds tijdens een late ronde wierp hij wel eens een blik naar binnen; de kamer zag er altijd uit alsof er die dag niemand was geweest. Laagerstad tilde onder het lezen de briefopener op en liet hem tussen duim en wijsvinger als een slinger heen en weer zwaaien. Opeens frommelde hij het papier ineen en stak de prop in zijn zak. Ook zoiets: de prullenbak in dit vertrek was steevast leeg.

De directeur keek hem minzaam aan en begon een amicaal praatje. Hoelang hij nou al bij het bedrijf werkzaam was, een pittig poosje, dat waren de trouwe werknemers, familie toch bijna, en a propos, hoe ging het met zijn zoon, een ambitieuze jongeman zoals hij zich hem herinnerde, maar dan in de goede zin van het woord, daar kon je trots op wezen. Nu was dit niet de reden dat de portier was gevraagd om te komen opdraven, dat begreep deze zelf natuurlijk ook wel. Het betrof een delicate zaak en Dekloek kon hem een geweldige dienst bewijzen. Laagerstad nam zijn bril af en wierp hem voor zich op het bureau, alsof hij het plotseling niet langer verdroeg de aangeroerde kwestie in alle scherpte onder ogen te zien. Met zijn vingertoppen masseerde hij zijn slapen. Eerst moest hij vragen of project 1955 de portier iets zei. Een jaartal, meer niet. Geeneens het geboortjaar van iemand die hij kende. Dat vond de directeur een opluchting, al had hij nauwelijks anders verwacht. Het betrof trouwens inderdaad een geboortjaar, maar dat deed niet ter zake. Hij greep de bril en zette hem met een duwtje tegen de brug van het montuur op scherp. Enige uitleg leek hem wel vereist. Zoals Dekloek ongetwijfeld wist, bestond er al geruime tijd een prettig samenwerkingsverband met onze onvolprezen krijgsmacht. Zij leverden al hun gebruikte papier in versnipperde vorm aan, orders en tegenorders, aanvalsplannen en wat dies meer zij. Laagerstad Papier maakte daar dan weer